

Süli Attila

EGY ISMERETLEN MADERSPACH-LEVÉL A SZÉKELY NEMZETI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYÉBŐL

Bevezetés

A Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Irodája egy érdekes tartalmú levelet őriz a bánsági bánya- és iparvidék 1848. október végi eseményeiről. A kútfő Csutak Vilmosnak, a Székely Nemzeti Múzeum egykori igazgatójának gyűjtése révén 1930-ban, Nagyszebenből került a múzeum levéltári gyűjteményébe, onnan pedig 1961-ben, az évtizeddel korábbi politikai döntés nyomán, a Sepsiszentgyörgyi állami levéltárba. Levéltári jelzete: Fond 79, inv. nr. 4, Fasc. 4, 11–12.¹

A levél írója egy régi Hunyad megyei nemesi család sarja, demsusi Lukács Katalin, aki 1840-től Maderspach Ferenc honvéd ezredes felesége és két gyermek édesanyja volt. A levelet Péchy János nagyszebeni császári-királyi „r. biztos” másolta le, aki feltehetőleg azonos azzal az 1868-ban elhunyt személyvel, akiről a *Vasárnapi Újság* az alábbi gyászjelentést tette közzé: „Újfalusi Péchy János, a nagyszebeni ügyvédi kamara elnöke, a n.-szebeni evang. ref. egyházközség főgondnoka és a „Transilvania” biztosító bank igazgató tanácsosa életének 53 évében f. hó 25-én elhunyt.”²

A forrást a jelenlegi helyesírás és központosítás szabályai szerint, az eltérő alakok megtartásával rendeztem sajtó alá.

A Maderspach-család szerepe az 1848–1849-es forradalomban és szabadságharcban.

Az eredetileg Modersbacher nevet viselő család a 18. század elején vándorolt ki Tirolból a krassó-szörényi bányavidékre.

Az 1848–1849-es szabadságharc hadiiparának megteremtésében fontos szerepet játszó Maderspach Károly tanulmányait a Selmechányai Bányászati és Erdészeti Akadémián végezte. Oravicán vegyészként

kezdett dolgozni, majd a Hoffmann Testvérek és Maderspach Károly Bánya- és Vasmű Társulat társtulajdonosa lett. Jelentős szerepe volt a mintegy négyezer munkást foglalkoztató társaság felvirágoztatásában. Nemzetközi viszonylatban is jelentős találománya, a Maderspach-féle, íven függő vonórudas vashíd fontos állomása a hidépítés történetének. Az 1830-as években három hidat építettek az ő tervei alapján, Lugoson a Csuka-patak felett, Herkulesfürdőn a Cserna folyó felett és Karánsebesen a Temes felett. 1839-ben pályázatot nyújtott be az állandó Pest–Buda hídra is.³

Hatalmas szakmai tudását a lövegek és lövedékek gyártásában kamatoztatta.

Az első országrész, ahol 1848-ban felmerült az ágyúöntés igénye, a Délvidék volt. A régió ugyanis tavasztól – a szerb felkelés következtében – hadszínterré vált. Ruszka-bányán⁴ és Resicabányán 1848 júliusában kezdték meg az ágyúöntést. A munkálatokat a bányamérnökök (Maderspach Károly, Zsigmondy Vilmos) irányították. A *Kossuth Hírlapjának* lugosi levelezőjétől származó, augusztus 2-án kelt tudósítás szerint addig 3 ágyút és 900 golyót öntöttek, melyet székéren indítottak el Fehértemplomra⁵, 72 nemzetőr tüzér kíséretében. Ezután a lövegeket felszerelték, majd egy újabb, 24 fős nemzetőri tüzércsapatot szerveztek, amellyel szintén részt vettek Fehértemplom védelmében. Novemberig, a krassó-szörényi bányavidék hadszínterre válásáig mintegy 16 ágyút öntöttek és szereltek fel, köztük 3 és 6 fontosakat és egy darab 18 fontosat.⁶

A resicabányai és ruszka-bányai szakemberek tudása nem maradt titokban az Országos Honvédelmi Bizottmány előtt sem, mivel 1848. november 24-én a szerveződő fővárosi ágyúöntő üzemhez innen rendeltek fel munkásokat.⁷

Az itt folyó munkálatok felkeltették az erdélyiek figyelmét is. 1848. október közepén Nagyenyed városának küldöttsége jelent meg Ruszka-bányán,

¹ Demeter Lajos sepsiszentgyörgyi helytörténész szíves közlése. Eredeti jelzete: SZNM, L.10482.

² *Vasárnapi Újság*, 15. évf. (1868), 36. sz., 433.

³ MADERSPACH Lívius 1909, 5–6.

⁴ Rusca Montană, RO.

⁵ Bela Crkva, SRB.

⁶ MNL OL, H 2, 1848:6314, *Jánosik József álladalmi pénztártiszt és nemzetőri pattantyús levele*, Oravica, 1848. november 14.

⁷ KLÖM XIII, 524. *Rendelet a Bányászati Osztályhoz*, Budapest, 1848. november 24.

lövegeket kérve. A nagy kaliberű ágyúk szétszerelve történő szállítását Maderspach Károlyné szerint a bányavezetés az ellenséges fenyegetés miatt már nem merete megkockáztatni. Ezzel szemben két kis űrméretű löveget Nagyenyedre szállítottak. A tordai névtelen polgár naplójában az október 4-i dátumnál az alábbi bejegyzés szerepel: „Az enyediék Ruszberg-ről két kis ágyút hoztak.” Szilágyi Farkas, Alsó-Fehér megye monográfusa szerint két egyfontos lövegről van szó, melynek parancsnoka először Bodola Károly erdész, majd Szabó Sámuel volt.⁸

A bányavidék december végén elesett, ellenséges megszállás alá került.

1849 tavaszán, a Délvidék felszabadítása után Ruszkabányán ismét megkezdtek az ágyúgolyóöntést, a napi teljesítmény 100 darab volt.⁹ József Bem altábornagynak, az erdélyi magyar hadsereg parancsnokának kérésére Maderspach Károly bányamérnök egy komplex tervet dolgozott ki a krassó-szörényi bányavidék lőszergyártó bázissá való fejlesztésére. Az elképzelést Bem május 22-én küldte meg Kossuth Lajos kormányzó számára, aki június 2-án intézkedett az ügyben. Sajnos a terv realizálására már nem volt idő.¹⁰

A császári-királyi hatóságok előtt sem volt titok a családnak a magyar ügy melletti elkötelezettsége, így amikor 1849. augusztus 22-én bevonultak Ruszkabányára, Maderspach Károly feleségét, Buchwald Franciskát megvesszőztették. Férje, nem bírván elviselni a megaláztatást, fájdalmában öngyilkosságot követett el.

Maderspach Károly testvére, Ferenc Oravicán (Krassó megye) született, 1793. február 7-én. Maderspach János kincstári bányatiszt, illetve vállalkozó és Hoffmann Terézia fia. Német származású, római katolikus vallású. A Selmeci Akadémia bányász szakán végzett. Nyugalmozott főszázados (1812–1846, a 62. sorjalogezredben szolgált, részt vett a napóleoni háborúban, majd 1845-ben katiburgi előnévvel magyar nemességet kapott), Fehértemplomban élt.

1848 júliusától a német lakosságú, határörvidéki Fehértemplomot védi a város nemzetőrségének élén, a szerbek több támadását visszaveri (augusztus 9., 23., 30.). Szeptember 25-én a magyar kormány őrnaggyá nevezi ki a 18. illír-bánsági határőrezredhez. Októbertől a bánsági hadtest verseci hadosztálya Fehértemplomban állomásozó dandárjának parancsnoka. November–decemberben részt vesz a Damja-

nich János vezérőrnagy vezette hadosztály támadó hadjáratában (november 30-án csapataival ő veszi be a Karas folyó menti – ördöghídjai – szerb tábor). December 1-jétől alezredes. December végén ezredessé és hadosztályparancsnokká léptetik elő. Módozon (Torontál megye) hunyt el, tüdőgyulladásban, 1849. január 22-én (más adat szerint Zsombolyán, január 20-án).¹¹

Felesége, amint fentebb már említettük, Lukács Katalin volt, akivel 1840-ben kötött házasságot. Ezen frigyből két gyermekük született (Olivér és Róza). Lukács Katalin szülei Lukács Ferenc és Naláczy Ráchel Hunyad megyei birtokosok voltak. Két lánytestvérét Cecíliának és Nárcissának hívták. Lukács Katalin 1849. június 9-én hunyt el, Szegeden, tehát fél évvel sem élte túl a férjét.¹²

A Hunyad megyei és a krassó-szörényi bányavidéki események 1848 őszén és telén

A bányavidéken a hadiipar létrehozása mellett megkezdtek a helyi nemzetőrség megszervezését. Ebben is nagyon fontos szerep jutott Zsigmondy Vilmos mérnöknek. Az alakulat a bányavidéki nemzetőrszázalój része volt, amelynek Asbóth Lajos őrnagy volt a parancsnoka. 1848. október elejétől, a magyar önvédelmi harc megindulásától nyílt harcban állt a Joseph Appel császári-királyi tábornok, karánsebesi dandárparancsnok vezette csapatokkal. Október végén sikerült elhárítani egy ellenséges támadást, azonban decemberben Zsigmondy önéletírása szerint „kétszeri ostromnak volt kitéve a gyár.” A 16-i harcokról Asbóth őrnagy másnap az alábbi jelentést küldte: „Folyó hó 16-án Resica, hazánk legnevezetesebb vas- és műgyára, két század határőr és több ezerre menő felbőszült oláh felkelés által, Dada császári százados vezérlete alatt megtámadt. Hősies resicai nemzetőreink, kik egytől-egyig oda hagyván műhelyeiket, fegyverhez nyúltak mindnyájan – közel 400-an, és támogatva az oravicai önkénytes század által, kiket az őrnagy Bogsánról¹³ egy nappal azelőtt segítségökre küldött – győzelmesen verték vissza az ellenséget. Resica egy második Fehértemplom, megmutatták ezt a derék polgárok, s hazájukért inkább meghalnak, mint városukat feladják az ellenségnek, mely hazánkat dúlja; s nem olyanok, mint a tyrnovai¹⁴ lakosok, kik az ellenséggel azért tettek szövetséget, hogy győzelem esetére a több milliókat érő gyárakat Resicán lerom-

⁸ MADERSPACH Károlyné 2005, 15–18; MNL OL R 31, 2. cs., 2030, *Tordai névtelen polgár naplója 1848–49-re*, 15; SZILÁGYI Farkas 1898, 108.

⁹ KLÖM XV, 71. *Kossuth rendelete Török Gáborhoz*, Debrecen, 1849. április 20. Az intézkedést április 25-én megismételte. KLÖM XV; *Közlöny*, 2. évf. (1849), 118. sz., 443.

¹⁰ KLÖM XV, 466–468.

¹¹ BONA Gábor 2000, 488–489.

¹² BÓJTJE Ödön 1891, 209–211.

¹³ Boksánbánya (Bocşa, RO).

¹⁴ Tornó (Tárnova, RO).

bolják. A derék polgárok megérdemlik a haza és kormány elismerését. Kitüntették magokat Zsigmond Vilmos bányagondnok és Knapp János erdősfőnök.”¹⁵

Az 1848-as év Hunyad megye történetében is mozgalmas időszak volt. A törvényhatóság élére a lemondott konzervatív főispán br. Nopcsa Ferenc helyére a liberálisok vezéregyéniségét, gr. Kuún Gotthárdot¹⁶ nevezték ki. Az utóbbi az unió és a polgári átalakulás elkötelezett híve. A megye lakosságának többsége azonban román nemzetiségű volt, és a területén volt a 16. (1. román) határőrezred központja, Orlát. Az alakulat – kivéve a többségében magyarokból álló rákosdi századot – az unióellenes mozgalmak egyik melegágya lett. 1848 tavaszán azonban még sokan optimisták voltak, bíztak a polgári átalakulás békés lefolyásában. Sajnos az események ösztön szomorú fordulatot vettek. 1848. szeptember 10-én, a 16. (1. román) határőrezred Orláton tartott gyűlésén a résztvevők az összmonarchia mellett tettek hitet. Joseph Riebel őrnagy, az ezred megbízott parancsnoka a határőröket és felkelőket Orlátra rendelte. A parancsnak csak a rákosdi század nem engedelmessé vált, amely október elején egyesült a vajdahunyadi nemzetőrrel, és 1848. október 11-én összecsaptak a román határőrökkel és felkelőkkel. Az ügy előzménye az volt, hogy a rákosdiak a századparancsnokukat, Johann Runkan (minden valószínűséggel: Ion Runcan, román nemzetiségű) kapitányt vasra verték,

és Váradi Dániel helyi tanító¹⁷ vezetésével szembefordultak Riebel őrnagy zászlóaljparancsnokkal. Az utóbbi egy zászlóalj határőrt és egy század sivalizéert vezényelt ellenük. Segítségükre gr. Kuún Gotthárd főispán a dévai nemzetőröket és a 11. honvédszászlóaljhoz tartozó helyi honvédeket vezényelte, de az ott-honaikat és szeretteiket féltő nemzetőrök Papfalvánál visszafordultak, így a rákosdiak kapituláltak.

A hátszegi zászlóalj tehát, együttműködve a gyulafehérvári várőrséggel, más soralakulatokkal, a szászvárosi nemzetőrrel, valamint a román felkelőkkel október 10-én a magyar kormány elleni nyílt felkelés útjára lépett. Déva felé a főispán jelentése szerint 4000 sorkatona és 30 ezer román felkelő közeledett, míg a város véderejét mindössze 270 fegyveres honvéd és 64 Hannover-huszár képezte. Riebel a küldöttje által a várost megadásra szólította fel, a főispán a további ellenállást reménytelennek ítélte. A megyei közigazgatás lényegében megszűnt, a lefegyverzés elkerülése végett a főispán a Magyarországra történő kivonulás mellett döntött. A dévai honvédek Krassó megye felé indultak, hozzájuk csatlakozott papolci Kiss Sándor¹⁸ százados fél század, főként románokból álló huszárral. Az utóbbiak azonban, „bár szerették kapitányukat”, Zám községnél visszafordultak Dobrára, és a továbbiakban az erdélyi császári hadtest kötelékében harcoltak.¹⁹

E vészterhes időszakban született meg az általunk alábbiakban közölt levél.

Forrásközlés

Maderspach Ferencné levele édesapjához, Lukács Ferenchez

Ruszkabánya, október 14-én [1]848.

Édes Kedves Atyám!

Szomorúan látom leveleiből nagy félelmeket atyáméknak, s nem foghatom meg, min alapul a sok rossz hír, ide ma érkezett meg egy Szebenben²⁰ járt hivatalnok, s ez semmit az útelzárásról nem tud. Igaz, hogy a székelyek jönnek, s bár érkeznének hamar, hogy a sok huncut oláhot pusztítsák, azonba Urbant²¹

a kolozsváriak megszalasztották, Jelačić²² meg vagyon verve,²³ a kamarilla²⁴ fondorkodása felfedezve. G. Latour felakasztva,²⁵ Roth²⁶ elcsípve, győzelmünk az október 9-iki lapban tudatva. Ez mind oly körülmény, mely bizonyosan Erdélyt is más hangulatba hozza. Bánátba ugyan tartózkodnak még rabló csoportok, azonba mindenütt vonulnak vissza. Sajnálom, hogy a vidékben nincs egy oly egyén, kik lelkesen a magyarságot összehívja, s innen ágyúkat víve, védhetnék magukat könnyen. *Sagunát²⁷ el kéne csipni s felfüggeszteni, a hátszegi őrnaggyal²⁸ együtt.* Mindjárt megcsendesülne az azonkívül is félénk oláh nép. Bécsben a revolúció²⁹ legnagyobb mértékbe foly. Récsei³⁰ nagy csuda, ha fel

¹⁵ *Pesti Hírlap*, 1848/242, 1212. Asbóth Lajos őrnagy tudósítása. 1848. december 17.

¹⁶ Gr. Kuún Gotthárd (1803–1895), erdélyi liberális, főrendi, kultúrpartoló.

¹⁷ Váradi Dániel (1823–1893), határőr tanító, később honvéd százados.

¹⁸ Kiss Sándor (1809–1849) százados, később honvéd ezredes.

¹⁹ A Hunyad megyei eseményekről összefoglalóan lásd SÜLI Attila 2011, 63–69.

²⁰ Nagyszeben (Sibiu, RO).

²¹ Karl Urban alezredes (1802–1877), a 17. (2. román) határőrezred megbízott parancsnoka.

²² Josip Jelačić (1801–1859), császári-királyi altábornagy, horvát bán és zágrábi főhadparancsnok.

²³ Az 1848. szeptember 29-én vívott pákozdi csatában.

²⁴ Az önálló magyar kormányzatot ellenző udvari párt.

²⁵ Theodor Franz Baillet von Latour gróf (1780–1848) császári-királyi tábornagy osztrák hadügyminisztert 1848. október 6-án akasztották fel a bécsi forradalmárok.

²⁶ A Perczel Mór és Görgei Artúr parancsnoksága alatt álló magyar csapatok 1848. október 7-én fegyverletételre kényszerítettek Ozoránál a Karl Roth és Nicolaus Philippovich császári-királyi vezérőrnagyok parancsnoksága alatt a Dunántúltra betört dandárt.

²⁷ Andrei Şaguna (1809–1873), erdélyi görögkeleti püspök.

²⁸ Jozep Riebel őrnagy, a 16. (1. román) határőrezred megbízott parancsnoka.

²⁹ Forradalom.

³⁰ Báró Récsey Ádám tábornagyot (1775–1852) 1848. október 3-án nevezte ki V. Ferdinánd magyar miniszterelnöknek, miniszteri ellenjegyzés nélkül. A tisztségéről Récsey már október 7-én lemondott.

nem függesztetik, új kormány alakult Bécsbe Magyarhonba is, és főnöke vagy pressese³¹ az új kormánynak Kossuth. A többi is a régiből áll, csak G. Batthyány mondott le.³² 2 ágyúval az egész vidéket ki lehetne oláhtól takarítani. Itt nem félünk semmitől, s ha kedves atyámék nagyon félnek, inkább szerzek egy szállást akármí áron is, minthogy megbetegedjenek féltekbe. Ádám, Hoffmanék³³ s több apró családok vannak ide gyűlve, azért drága minden, azonba biztosítva lehet az ember, s ezért magam is helyesnek látnám, ha kedves szülőim ide vonulnának. Pap Györgynek háza vagyon Pestényben³⁴, s így akármikor parancsolnak, csak hozzá küldjék a leveleket, mert bizonyosan kapom, ne féljenek drága szülőim, az oláhok rossz emberek, de bátorságok nincsen, s egy magyar falu megver húsz falu oláhot. A rákosdiaknál³⁵ lehet látni. Én szeretném Borbátvíz³⁶ felől kapni tudósítást. A parancsolt kávé és cukrot küldöm, maradt a pénzből 5 krajcár nálam. Én amióta itt vagyok, szüntelen tudakozok valakit, hogy a bánáti körülményeket a Kossuth-lapba³⁷ közöltethessem, azonba fájdalom süker nélkül, és így ne nehezteljen Kedves Atyám, hogy oly szerénytelen vagyok. Édes Atyámot meginstallálni³⁸, hogy magához Kossuthoz, ki lelke és istene a népnek, bizalma a hazának, egy cikket intézzen, nevet teszünk mi itten, csak magyarul nem tud senki írni. Viktor³⁹ megyen a jövő hét elején Pestre, s én szeretném általa felküldeni, azonba talán nem veszi Édes Atyám rosszul, ha a férjemre nézve néhány észrevételt teszek, melyek ezen közlésbe szükségesek. Perczel Mórítz⁴⁰ most Roth generálist elfogva csapatjával, egyszerre Kossuth⁴¹ által majorból⁴² obersterré⁴³ neveztetett, ⁴⁴ férjemnek majori hivatalra különben is 2 helye adatott, tehát nem kitüntetés, vagy pedig jutalom, hanem jogos lévén hozzá képest. Fehértemplomba katonaság nélkül őrizé meg a várost, s menté meg

Bánatot, mert ő egyedül az, ki a szerezrednél⁴⁵ híven maradt hazája és királya iránt. Nép bizalmát és háláját bírja, azonba a hazának kénék az érdemet megjutalmazni, az ezred Olaszthonba lévén, az áruoló alezredes német ezredben ezredes lett. Legalább alezredessé lehetne jutalmul tenni, melynek helye ezen ezrednél úgyis üres. Számos családját elhagyva, örömmel tevé életét is veszélybe drága honjéért, s lelkesíti a népet, mely becsületét ösmerve, szentül hívé szavát, s főleg ő menté meg az egész Bánatot végveszélytől, jó lenne, ha Kossuth s a haza az ily ritka férfiakat kitüntetnék, ő lévén az, ki valódilag felfogja a nép óhaját s az igazság szentségét. Vetne egy pillanatot az Alvidékre is, lelkesítésére az ily ritka honfiaknak, hiteles lévén ezen fölirat, kegyeskedjék lapjába is kinyomtatatni. Magam leírom, ha Édes Atyám nem akarná maga írását küldeni fel, csak arra instálom gyermeki buzgó indulattal, méltóztat stilizálni, mások pedig ne tudják, és úgy méltóztat írni, mintha Bánátból szólna. Különben kezeiket édes szülőimnek gyermekeimmel együtt csókolva, arra instálom, minden változásokról méltóztatnak tudósítani. Carlék⁴⁶ tisztelik Édes Szülőimet, én még mind jól vagyok, Ferimről is jót hallok, s ha több katonája lenne, úgy bizonyosan rövid idő múlva hozzá mehetnék, mert mind írja, kiirtaná a rabló csoportokat. Vukovic⁴⁷ királyi biztos által meggyőződhetik Kossuth és az hadminiszter⁴⁸ is Ferim karakteréről, újból csókolva kezeiket, vagyok engedelmes gyermekek.

Tinka

Hogy az eredetiből szóról-szóra íratott le, bizonyítja Péchy cs[ászári]-k[irályi] r. biztos

Süli Attila – *Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest, Kapisztrán tér 2–4., H-1014; suli.attila73@gmail.com*

Levéltári források

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest (MNL OL)

– H 2: *Miniszterelnökség, Országos Honvédelmi Bizottmány, Kormányzó-elnökség, Általános iratok*

– R 31: *Naplók, feljegyzések, 1848–49*

Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Irodája, Sepsiszentgyörgy – Arhivele Naționale ale României Biroul Județean Covasna, Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgyi állami levéltár – SÁL)

– Fond 79, nr. inv. 88: *Csutak Vilmos-gyűjtemény (1610–1895 közötti iratok)*

Székelly Nemzeti Múzeum, Könyvtár (SZNM, K)

– Levéltári gyűjtemény, 1961-ben elidegenítve a Sepsiszentgyörgyi állami levéltárba (SZNM, L)

³¹ Mozgatórugója.

³² Gróf Batthyány Lajos (1807–1849) miniszterelnök 1848. október 2-án mondott le. Kormányának többi tagja – Mészáros Lázár hadügyminiszter kivételével – már szeptember elején.

³³ Hoffmann Antal és testvére, Ádám 1823-ban Maderspach Károlyval közösen alapított bányatársaságot Ruszkabányán. A levélíró az ő családjukra gondolt.

³⁴ Kispestény (Peștenița, RO).

³⁵ Rákosd (Răcăștia, RO).

³⁶ Borbátvíz (Râu Bărbat, RO).

³⁷ *Kossuth Hírlapja* (szerk. Bajza József), Pest, 1848.

³⁸ Megkérni.

³⁹ Maderspach Viktor.

⁴⁰ Perczel Mór (1811–1899), vezérőrnagy.

⁴¹ Kossuth Lajos (1802–1894), itt mint az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke.

⁴² Őrnagy.

⁴³ Ezredessé.

⁴⁴ 1848. október 1-jétől.

⁴⁵ Maderspach Ferencet 1848. szeptember 25-én nevezték ki őrnaggyá a 18. (illír-bánsági) határőrezredhez. (BONA Gábor 2000, 489.)

⁴⁶ Maderspach Károly családja.

⁴⁷ Vukovics Sebő (1811–1872), délvidéki teljhatalmú kormánybiztos.

⁴⁸ Mészáros Lázár.

Irodalom

- KLÖM, XIII = *Kossuth Lajos Összes munkái*, XIII, *Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén*, I (szerk. Barta István), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1952.
- KLÖM, XV = *Kossuth Lajos Összes Munkái*, XV, *Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai* (s. a. r. Barta István), Budapest, 1955.

*

BONA Gábor

2000 *Tábornokok és törzstisztek az 1848–49. évi szabadságharcban*, Budapest.

BÓJTHE Ödön

1891 *Hunyadmegye sztrigymelléki részének és nemes családainak története, tekintettel a birtokviszonyokra*, Budapest.

MADERSPACH Károlyné

2005 *Emlékirat-töredék*, Budapest.

MADERSPACH Lívius

1909 *Maderspach Károlyné tragédiája és adatok Ruszkaabánya történetéhez*, Zólyom.

SÜLI Attila

2011 *A nemzetőrség, a honvédség és a Kossuth-szabadcsapat szervezése 1848-ban*, Sepsiszentgyörgy.

SZILÁGYI Farkas

1898 *Alsó-Fehér vármegye 1848–49-ben*, Nagyenyed.

*** *Kossuth Hírlapja* (szerk. Bajza József), Pest, 1848.

*** *Közlöny* (szerk. Gyurmán Adolf), Pest–Debrecen–Szeged–Arad, 1848–49.

*** *Pesti Hírlap*, Pest, 1848.

*** *Vasárnapi Újság* (hetilap; szerk. Nagy Miklós), Pest/Budapest, 1854–1921.

O scrisoare necunoscută din corespondența familiei Maderspach, colectată de Muzeul Național Secuiesc

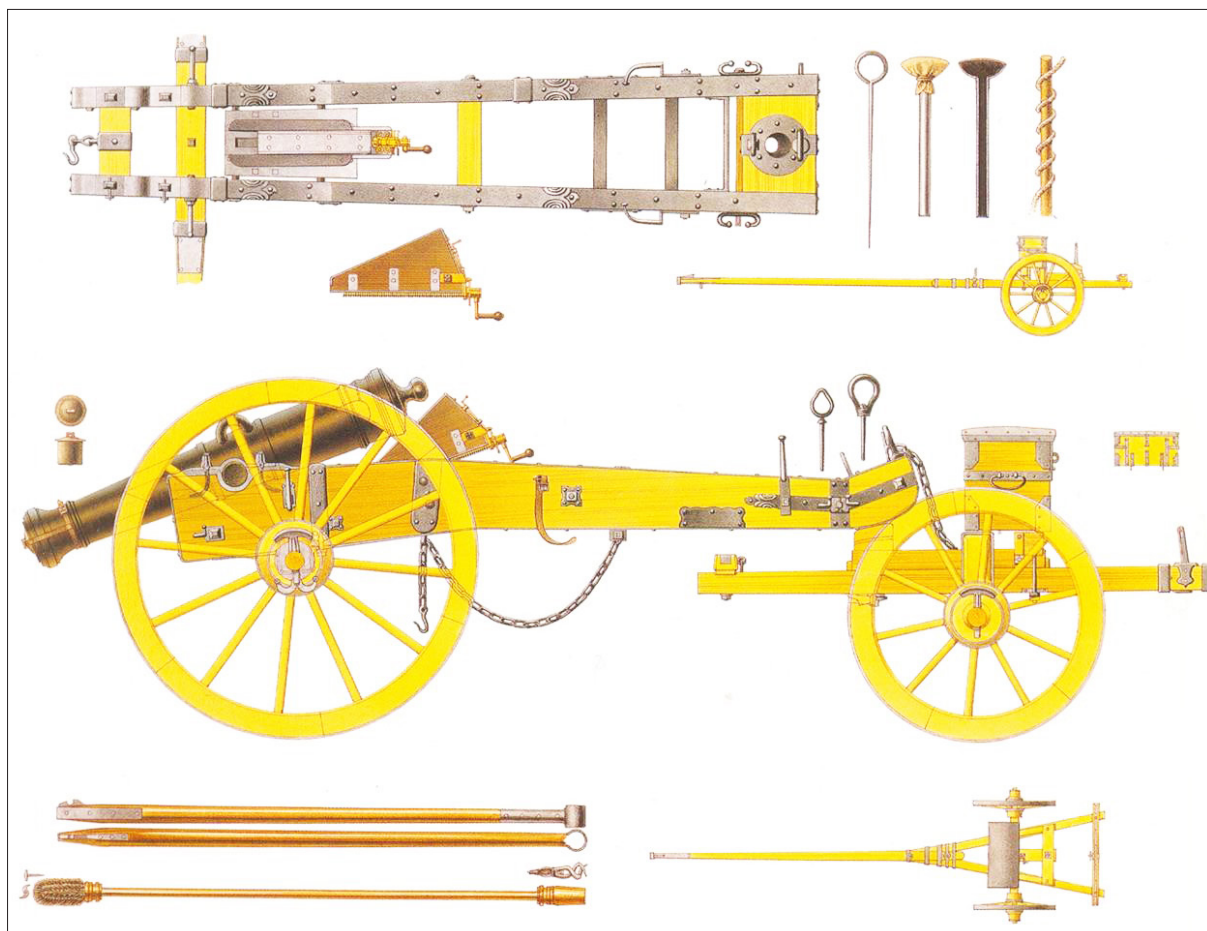
(Rezumat)

Documentul pașoptist păstrat în copie, a fost colectat de Vilmos Csutak, directorul Muzeul Național Secuiesc, în 1930, la Sibiu. Azi se găsește în Arhivele Naționale ale României, biroul din Sfântu Gheorghe. Scrisoarea a fost scrisă la 14 octombrie 1848, de Katalin Lukács, în Rusca Montană, părinților săi din Râu Bărbat, în ajunul războiului civil. La această dată, cumnatul lui Katalin, Károly Maderspach toarnă încă tunuri la Rusca Montană – primele tunuri fabricate de pașoptiștii unguri –, iar soțul său, Ferenc Maderspach este maior, comandant de brigadă la Biserica Albă (Weisskirchen / Fehértemplom / Bela Crkva din Voivodina, Serbia).

A Previously Unknown Maderspach Letter from the Székely National Museum

(Abstract)

In 1930 Vilmos Csutak acquired from Nagyszében (Sibiu) a letter penned in Ruszkaabánya (Rusca Montană) on 14th October 1848 by Katalin Lukács, the wife of Ferenc Maderspach, a major of the Hungarian revolutionary army for the Székely National Museum (which had Csutak as its director at this point). The letter (currently held in the Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe) branch of the National Archives of Romania) gives an account of the events that took place in Hunyad County and the Banat during the first half of October 1848.

1. ábra Hatfontos ágyú

2. ábra Magyarok és szerbek harca, 1848

3. ábra Maderspach Ferenc (1793–1849)

4. ábra Maderspach Károlyné (1804–1880) szobra